

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Bryssel den 8.6.2011
KOM(2011) 326 slutlig

2011/0154 (COD)

Förslag till

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV

om rätt till advokat i straffrättsliga förfaranden och rätt till kontakt med tredje part vid frihetsberövande

{SEK(2011) 686 slutlig}

{SEK(2011) 687 slutlig}

MOTIVERING

1. INLEDNING

1. Detta förslag till direktiv från Europaparlamentet och rådet har till syfte att fastställa gemensamma miniminormer när det gäller rättigheterna för misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden inom hela Europeiska unionen att vid frihetsberövandet få tillgång till advokat och att kontakta tredje part såsom en släkting, arbetsgivare eller konsulär myndighet. Förslaget utgör en ny etapp i en serie åtgärder som fastställdes i rådets resolution av den 30 november 2009 om en färdplan för att stärka misstänkta eller tilltalade personers processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden som bifogats till Stockholmsprogrammet som godkändes av Europeiska rådet den 10–11 december 2010. I färdplanen uppmanas kommissionen att lägga fram förslag etappvis. Det här förslaget bör därför ses som ett led i ett omfattande lagstiftningspaket som kommer att läggas fram under de närmaste åren, genom vilket minimiregler införs när det gäller processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden i Europeiska unionen. Frågan om rättshjälp, som länkas till frågan om rätten till advokat i färdplanen, är en mycket specifik och komplicerad fråga och behöver därför behandlas separat.
2. Direktiv 2010/64/EU av den 20 oktober 2010 om rätt till tolkning och översättning i straffrättsliga förfaranden¹ utgör ett första steg i detta sammanhang.
3. Det andra steget kommer att bli ett direktiv om rätten till information, vilket det för närvarande förs förhandlingar om på förslag av kommissionen². Detta direktiv ska fastställa minimiregler när det gäller information om rättigheter och om anklagelsen samt när det gäller rätten till tillgång till ärendeakten.
4. Detta förslag har precis som de två föregående åtgärderna till syfte att stärka rättigheterna för misstänkta och tilltalade. Miniminormer för dessa rättigheter bör leda till att ett ökat ömsesidigt förtroende mellan de rättsliga myndigheterna, vilket i sin tur gör det enklare att tillämpa principen om ömsesidigt erkännande. Ett förbättrat rättsligt samarbete inom EU fordrar att det finns en viss grad av grad av överensstämmelse mellan medlemsstaternas lagstiftning.
5. Förslaget baseras på artikel 82.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). I denna artikel anges följande: ”Om det är nödvändigt för att underlätta det ömsesidiga erkännandet av domar och rättsliga avgöranden samt polissamarbete och rättsligt samarbete i sådana straffrättsliga frågor som har en gränsöverskridande dimension, får Europaparlamentet och rådet genom direktiv i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa minimiregler. I dessa minimiregler ska skillnaderna mellan medlemsstaternas rättsliga traditioner och rättssystem beaktas.

¹ EUT C 82, 14.12.2007, s. 1.

² KOM(2010) 392 av den 20 juli 2010.

De ska omfatta

a) ömsesidig tillåtlighet av bevis mellan medlemsstaterna,

b) personers rättigheter vid det straffrättsliga förfarandet,

c) brottsoffers rättigheter,

d)[...].”

6. I artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*) garanteras rätten till en rättvis rättegång. I artikel 48 garanteras rätten till försvar och denna rätt har samma innehåll och räckvidd som den rätt som garanteras i artikel 6.3 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad *Europakonventionen*)³. I artikel 6.3 b i Europakonventionen anges att var och en som blivit anklagad för brott har rätt ”att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar”, under det att artikel 6.3 c fastställer principen om rätten att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som man själv utsett. Artikel 14.3 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (nedan kallad *ICCPR-konventionen*)⁴ innehåller mycket likartade bestämmelser. Både rätten till advokat och rätten till kontakt med tredje part vid frihetsberövande utgör ett formellt skydd mot dålig behandling och hindrar därmed eventuella brott mot artikel 3 i Europakonventionen (förbud mot tortyr). Rätten till kontakt vid frihetsberövande bidrar till att säkra rätten till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8 i Europakonventionen). I 1963 års Wienkonvention om konsulära förbindelser (nedan kallad *Wienkonventionen*)⁵ fastställs att utländska medborgare som grips eller frihetsberövas ska ha rätt att informera sitt hemlands konsulat om frihetsberövandet och motta besök från konsulära tjänstemän.
7. Kommissionen har gjort en konsekvensanalys till stöd för förslaget. Rapporten om konsekvensanalysen finns på <http://ec.europa.eu/governance>.

2. BAKGRUND

8. Enligt artikel 6.3 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) ska de grundläggande rättigheterna, såsom de garanteras i Europakonventionen och såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner, ingå i unionsrätten som allmänna principer. Enligt artikel 6.1 i EU-fördraget ska unionen erkänna de rättigheter, friheter och principer som fastställs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna av den 7 december 2000, i dess lydelse efter ändringar i Strasbourg den 12 december 2007⁶, som ska ha samma rättsliga

³ EUT C 303, 14.12.2007, s. 30. Förklaringar avseende stadgan om de grundläggande rättigheterna.

⁴ 999 U.N.T.S. 171. (UN Treaties Series) är en internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter som öppnades för undertecknande den 16 december 1996 genom en resolution av FN:s generalförsamling. Den har ratificerats av alla EU:s medlemsstater och är därmed bindande för dessa enligt internationell rätt.

⁵ U.N.T.S. (United Nations, Treaty Series) volym 596, s. 261.

⁶ EUT C 303, 14.12.2007, s. 1.

värde som EUF-fördraget och EU-fördraget. Stadgan gäller för EU:s institutioner och medlemsstaterna vid deras tillämpning av unionslagstiftningen, t.ex. på området straffrättsligt samarbete inom Europeiska unionen.

9. År 2004 lade kommissionen fram ett omfattande lagförslag⁷ som täcker de viktigaste rättigheterna för tilltalade i brottmål. Detta förslag antogs inte av rådet.
10. Den 30 november 2009 antog rådet (rättsliga och inrikes frågor) en färdplan för att stärka misstänkta eller tilltalade personers processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden⁸. Där föreslås att man gradvis ska genomföra åtgärder som omfattar de mest grundläggande processuella rättigheterna och kommissionen uppmanas lägga fram de förslag som krävs för detta ändamål. Rådet erkänner att det hittills inte gjorts tillräckligt på EU-nivå för att skydda enskildas rättigheter i straffrättsliga förfaranden. Först när alla åtgärder omsatts i lagstiftning kommer man till fullo att märka vilka fördelar man har av EU-lagstiftning på detta område. Den tredje och fjärde åtgärden i färdplanen rör rätten till advokat och rätten till kontakt med tredje part vid frihetsberövande, t.ex. en släkting, arbetsgivare eller konsulär myndighet.
11. I Stockholmsprogrammet, som antogs av Europeiska rådet den 10–11 december 2009⁹, bekräftades betydelsen av den enskildes rättigheter i straffrättsliga förfaranden som ett av unionens grundläggande värden, vilket är av avgörande betydelse för att upprätthålla förtroendet mellan medlemsstaterna och allmänhetens tillit till EU. Även den fria rörligheten främjas av att man skyddar de grundläggande rättigheterna för enskilda. I Stockholmsprogrammet hänvisas till färdplanen som en integrerad del av det fleråriga programmet och kommissionen uppmanas lägga fram lämpliga förslag för att färdplanen snabbt ska kunna genomföras.

3. RÄTTEN TILL ADVOKAT I ENLIGHET MED STADGAN OCH EUROPAKONVENTIONEN

12. I artikel 6 i stadgan (Rätt till frihet och säkerhet) anges följande:

”Var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet”.

I artikel 47 i stadgan (Rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol) anges följande:

”(…) Var och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag. Var och en ska ha möjlighet att erhålla rådgivning, låta sig försvaras och företrädas (…)

I artikel 48 i stadgan (Presumtion för oskuld och rätten till försvar) anges följande:

”2. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse ska garanteras respekt för rätten till försvar”.

⁷ KOM(2004) 328 av den 28 april 2004.

⁸ EUT C 295, 4.12.2009, s. 1.

⁹ EUT C 115, 4.5.2010.

Inom ramen för sitt tillämpningsområde garanterar och återspeglar stadgan motsvarande rättigheter i Europakonventionen.”

I artikel 6 – Rätt till en rättvis rättegång – anges att:

”3. Var och en som blivit anklagad för brott har följande minimirättigheter:

b) att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar,

c) att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som han själv utsett [...]”.

13. Genom ett antal aktuella domar från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (nedan kallad *Europadomstolen*) har tillämpningsområdet för dessa bestämmelser klargjorts ytterligare. Europadomstolen har vid upprepade tillfällen hävdad att artikel 6 är tillämplig i skedet före det straffrättsliga förfarandet¹⁰ och att misstänkta måste erbjudas en advokat i det inledande skedet av polisförhören¹¹ och så snart de frihetsberövats, oavsett om det rör sig om förhör eller ej¹². Europadomstolen fann vidare att dessa garantier måste gälla även för vittnen när dessa i realiteten är misstänkta för en brottslig handling och den formella ställningen som vittne är oväsentlig¹³. I ärendet *Panovits*¹⁴ fann Europadomstolen att det är fråga om en överträdelse av artikel 6 i de fall uttalanden av en misstänkt som gjorts utan en advokat närvarande används för att nå en fällande dom, trots att det fanns annan bevisning att tillgå. Domstolen fann att om den sökande inte ges tillgång till rättsligt bistånd under förhören så utgör detta en inskränkning av rätten till försvar, med undantag för de fall där det föreligger tvingande skäl som inte utgör ett hinder för en rättvis rättegång¹⁵. Antalet klagomål rörande rätten till tillgång till advokat har stadigt ökat under de senaste åren. Om inte Europadomstolens rättspraxis tillämpas på ett korrekt sätt löper medlemsstaterna risk att ådra sig betydande kostnader i form av avtalsvite som tilldömts av domstolen¹⁶.
14. I överensstämmelse med det mandat som ges i färdplanen för ett stärkande av processuella rättigheter fastställs i detta direktiv minimikrav på EU-nivå om rätten till advokat för misstänkta eller tilltalade. Det främjar således tillämpningen av stadgan om de grundläggande rättigheterna, särskilt artiklarna 6, 47 och 48 i denna, och bygger på artikel 6 i Europakonventionen, såsom denna tolkas av Europadomstolen.

4. RÄTTEN TILL KONTAKT MED TREDJE PART VID FRIHETSBERÖVANDET

15. En misstänkt eller tilltalad person som frihetsberövats ska ha rätt att vid frihetsberövandet ta kontakt med en av honom eller henne själv utsedd person såsom t.ex. en släkting eller en arbetsgivare. Medlemsstaterna ska även se till att den

¹⁰ Dom av den 27 november 2008 i målet *Salduz mot Turkiet*, ansökan nr 36391/02 § 50.

¹¹ *Ibidem*, § 52.

¹² Dom av 13 januari 2010 i målet *Dayanan mot Turkiet*, ansökan nr 7377/02 § 32.

¹³ Dom av 14 oktober 2010 i målet *Brusco mot Frankrike*, ansökan nr 1466/07, § 47.

¹⁴ Dom av den 11 december 2008 i målet *Panovits mot Cypern*, ansökan nr 4268/04 § 73-76.

¹⁵ *Ibidem* § 66.

¹⁶ Jfr den konsekvensanalys som åtföljer detta förslag (citeras i punkt 7 på sidan 12).

rättsliga företrädaren för ett barn som misstänks eller har åtalats för ett brott underrättas så snart som möjligt om att barnet frihetsberövats, och om skälen till detta, såvida detta inte strider mot barnets intressen. Inskränkningar av denna rätt ska endast medges i undantagsfall.

16. Om den frihetsberövade personen inte är medborgare i det berörda landet, kan det vara lämpligt att informera hemlandets konsulära myndigheter. Utländska misstänkta och tilltalade är en sårbar grupp som är lätt att identifiera. Personer ur denna kategori behöver ibland extra skydd. Av 1963 års Wienkonvention om konsulära förbindelser följer således att utlänningar som grips eller frihetsberövas ska ha rätt att informera sitt hemlands konsulat om frihetsberövandet och motta besök från konsulära tjänstemän.

5 SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

Artikel 1 — Syfte

17. Detta direktiv har till syfte att fastställa regler för rätten till advokat i straffrättsliga förfaranden för misstänkta och tilltalade personer som är föremål för en europeisk arresteringsorder och regler för rätten för frihetsberövade misstänkta och tilltalade att kontakta tredje part vid frihetsberövandet.

Artikel 2 — Tillämpningsområde

18. Detta direktiv är tillämpligt från den tidpunkt då den berörda personen underrättas av en medlemsstats behöriga myndigheter, genom ett officiellt meddelande eller på annat sätt, om att han eller hon är misstänkt eller åtalad för ett brott fram till dess att till dess att förfarandena har avslutats (inbegripet ett eventuellt överklagandeförfarande).
19. Förfaranden som hänger samman med en europeisk arresteringsorder¹⁷ omfattas uttryckligen. Direktivet anger att förfarandegarantierna i artiklarna 47 och 48 i stadgan och artiklarna 5 och 6 i Europakonventionen ska vara tillämpliga på överlämnandeförfaranden som grundar sig på en europeisk arresteringsorder.

Artikel 3 — Rätt till advokat i straffrättsliga förfaranden

20. I denna artikel fastställs den allmänna principen att alla misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden ska ges tillgång till advokat så snabbt som möjligt, i tid och på ett sätt som gör det möjligt för dem att utöva sin rätt till försvar. Tillgång till advokat måste beviljas senast vid frihetsberövandet, och så snart som möjligt med hänsyn till de exakta omständigheterna i varje enskilt fall. Oavsett om det rör sig om ett frihetsberövande eller ej måste tillgång till advokat beviljas vid förhör. Sådan tillgång måste även beviljas vid processuella åtgärder och bevisupptagning som kräver, eller tillåter, att den misstänkta eller tilltalade är närvarande, med undantag för de fall då de bevis som ska samlas in kan komma att ändras, avlägsnas eller förstöras under den tid som det tar för advokaten att anlända. Detta står i samklang

¹⁷ Rådets rambeslut 2002/584/Rif av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 18.7.2002, s. 1).

med Europadomstolens rättspraxis enligt vilken misstänkta personer måste ges tillgång till advokat redan i inledande skedet av polisförhören och så snart de frihetsberövats, oavsett om det rör sig om förhör eller ej.

Artikel 4 — Innebörden av rätten till advokat

21. I denna artikel fastställs de åtgärder som en advokat som företräder en misstänkt eller tilltalad måste ha rätt att vidta för att kunna säkra ett effektivt utövande av rätten till försvar, bland annat att hålla möten med den misstänkta eller tilltalade som ska vara tillräckligt långa och tillräckligt frekventa för att det ska vara möjligt att utöva rätten till försvar; att närvara vid alla eventuella förhör och förhandlingar; varvid det undantag som anges ovan gäller, dvs. fall där bevisen kan hinna påverkas under den tid det tar för en advokat att anlända; att närvara vid alla undersökningar och all bevisupptagning som den misstänkta eller tilltalade måste, eller uttryckligen har lov att, närvara vid enligt den nationella lagstiftningen och att ha tillträde till platsen där den berörda personen hålls i förvar för att kontrollera förhållandena där. Bestämmelserna i denna artikel står i samklang med ett stort antal domar från Europadomstolen i vilka det understryks att rätten till försvar måste kunna utövas effektivt och fastställs vilka åtgärder¹⁸ en advokat som företräder en misstänkt eller tilltalad måste ha rätt att få utföra.

Artikel 5 — Rätt till kontakt med tredje part vid frihetsberövandet

22. I denna artikel föreskrivs att en person som frihetsberövas i samband med ett straffrättsligt förfarande har rätt att så snart som möjligt kontakta minst en av honom eller henne själv utsedd person, oftast en släkting eller arbetsgivare, för att underrätta denna om frihetsberövandet. Rättsliga företrädare för frihetsberövade barn ska underrättas så snart som möjligt om frihetsberövandet och om skälen till detta, såvida detta inte strider mot barnets intressen. Om det inte är möjligt att kontakta eller underrätta den person som utsetts av den frihetsberövade personen trots enträgna försök (t.ex. om den utsedda personen inte svarar i telefon) ska den frihetsberövade personen informeras om detta. Alla eventuella konsekvenser härav ska behandlas i enlighet med den nationella lagstiftningen. Inskränkningar i denna rätt medges endast under det begränsade antal omständigheter som anges i artikel 8. Bestämmelserna i denna artikel står i samklang med Europeiska kommissionens uppmaning att göra rättssystemen i Europa¹⁹ mer anpassade till barns behov, de upprepade påpekanden från kommittén till förhindrande av tortyr om att rätten till underrättelse om frihetsberövande utgör ett viktigt skydd mot dålig behandling och Europarådets riktlinjer om rättssystem som tar hänsyn till barns behov²⁰.

Artikel 6 — Rätt att kontakta konsulära eller diplomatiska myndigheter

23. I denna artikel bekräftas rätten att kontakta konsulära myndigheter. Den ålägger medlemsstaterna att se till att alla frihetsberövade utländska medborgare har möjlighet att kontakta sitt eget lands konsulära myndigheter för att underrätta dem

¹⁸ Dom av den 13 januari 2010 i målet Dayanan mot Turkiet, ansökan nr 7377/02 § 32.

¹⁹ Meddelande från kommissionen om en EU-agenda för barns rättigheter — KOM(2011) 60 av den 15 februari 2011.

²⁰ Europarådets riktlinjer av den 17 oktober 2010 om rättssystem som tar hänsyn till barns behov.

om sitt frihetsberövande om de så önskar. Inskränkningar i denna rätt medges endast under det begränsade antal omständigheter som anges i artikel 8.

Artikel 7 — Sekretess

24. Rätten till försvar är skyddad genom skyldigheten att se till att all kommunikation, oavsett vilken form den har, mellan en misstänkt eller tilltalad och dennes advokat omgärdas av sekretess, utan möjlighet till undantag. Europadomstolen har angivit att principen om att allt informationsutbyte mellan en advokat och dennes klient ska vara konfidentiell är en av de viktigaste förutsättningarna för att en advokat ska kunna företräda sin klients intressen på bästa möjliga sätt. Den konstaterar att en klients möjlighet till konfidentiell kommunikation med sin advokat är skyddad genom Europakonventionen i vilken det anges att denna möjlighet utgör ett viktigt skydd för rätten till försvar²¹.

Artikel 8 — Undantag

25. De rättigheter som fastställs i detta direktiv är oerhört viktiga och det borde därför i princip inte vara möjligt för medlemsstaterna att medge några undantag. Europadomstolens rättspraxis ger emellertid begränsade möjligheter till undantag från artiklarna 3, 4.1–3, 5 och 6 under det inledande skedet av det straffrättsliga förfarandet. Den har fastställt att även om rätten till advokat inte är en absolut rättighet för en person som blivit anklagad för brott ska varje inskränkning i denna rätt vara klart avgränsad och begränsad i tiden²² och får inte, vad gäller förfarandet i dess helhet, hindra den anklagade från att få en rättvis rättegång²³. Denna bestämmelse grundar sig på denna rättspraxis genom att den ger medlemsstaterna rätt att bevilja inskränkningar i rätten till tillgång till advokat endast i undantagsfall, under förutsättning att detta är nödvändigt och att det finns rättssäkerhetsgarantier. Alla inskränkningar måste vara motiverade av tvingande skäl som rör behovet av att avvärja omedelbar livsfara eller fara för den fysiska säkerheten för en eller flera personer. Dessutom måste alla inskränkningar vara förenliga med principen om proportionalitet, vilket innebär att den behöriga myndigheten alltid måste välja det alternativ som innebär minst inskränkning i rätten till tillgång till advokat och begränsa inskränkningens varaktighet så mycket som möjligt. Enligt Europadomstolens rättspraxis får en inskränkning inte uteslutande grunda sig på brottets svårhetsgrad, utan den behöriga myndigheten måste göra en bedömning från fall till fall. Hursomhelst får en inskränkning inte utgöra ett hinder för en rättvis rättegång och uttalanden av en misstänkt eller tilltalad som gjorts utan en advokat närvarande får aldrig användas som bevis mot denne. Slutligen fastställs i denna artikel att inskränkningar endast får beviljas genom ett motiverat beslut av en rättslig myndighet, vilket innebär att de inte kan beslutas av polisen eller någon annan brottsbekämpande myndighet som inte anses vara en rättslig myndighet enligt den nationella lagstiftningen eller Europakonventionen. Samma principer och begränsningar gäller för inskränkningar i rätten till kontakt med en tredje part vid frihetsberövandet.

²¹ Dom av den 13 mars 2007 i målet *Castravet mot Moldavien*, ansökan nr 23393/05 § 49 och dom av den 27 mars 2007 i målet *Istratii m.fl. mot Moldavien*, ansökningarna nr 8721/05, 8705/05 och 8742/05 § 89.

²² Dom av den 27 november 2008 i målet *Salduz mot Turkiet*, ansökan nr 36391/02 § 55.

²³ *Ibidem* § 52.

Artikel 9 — Avstående

26. Europadomstolen konstaterar att för att ett avstående ska vara giltigt enligt Europakonventionen så måste det vara frivilligt, entydigt och åtföljas av ett minimiskydd som står i förhållande till dess betydelse²⁴. Denna rättspraxis återspeglas i artikel 9 i vilken det fastställs att ett avstående (vars förekomst och orsaker ska registreras) måste vara frivilligt och entydigt samt samtyckas till med full kännedom om vilka följder ett avstående får, varvid den misstänkta eller tilltalade ska ha inhämtat sina kunskaper om följderna genom juridisk rådgivning eller på annat sätt. Den berörda personen måste dessutom vara i stånd att förstå vad följderna innebär.

Artikel 10 — Andra än misstänkta eller tilltalade

27. I denna artikel föreskrivs skydd och rättsmedel för personer, t.ex. vittnen, som under förhör och förhandlingar blir misstänkta eller tilltalade. Detta bygger på Europadomstolens praxis att garantin om en rättvis rättegång, inbegripet tillgång till advokat, måste gälla även för vittnen när dessa i realiteten är misstänkta för en brottslig handling, eftersom den formella ställningen som vittne är oväsentlig²⁵.

Artikel 11 — Rätt till advokat i förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder

28. Denna artikel står i samklang med mandatet i artikel 82.2 i EUF-fördraget att anta direktiv om minimiregler ”om det är nödvändigt för att underlätta det ömsesidiga erkännandet av domar och rättsliga avgöranden samt polissamarbete och rättsligt samarbete i sådana straffrättsliga frågor som har en gränsöverskridande dimension”. Att förbättra systemet med den europeiska arresteringsordern är ett centralt inslag i den tredje rapporten om genomförandet av rådets rambeslut om den europeiska arresteringsordern²⁶. Denna artikel bygger på artikel 11 i rambeslut 2002/584/Rif²⁷ om en europeisk arresteringsorder i vilken det anges att en person som har gripits för att en europeisk arresteringsorder ska kunna verkställas ska ha rätt till juridiskt biträde i enlighet med den nationella lagstiftningen i den verkställande medlemsstaten. Denna bestämmelse ska inte inkräkta på principen om ömsesidigt erkännande. Advokaten i den utfärdande medlemsstaten tar inte ställning till ärendet i sak i detta skede, eftersom dennes roll inskränker sig till att göra det möjligt för den eftersökta personen att utöva sina rättigheter enligt rambeslutet. Uppgiften för advokaten i den utfärdande medlemsstaten består således i att bistå och informera advokaten i den verkställande medlemsstaten.

Det ömsesidiga förtroendet, som är en förutsättning för att det ömsesidiga erkännandet ska fungera, uppnås genom att det fastställs att en person som

²⁴ Dom av den 27 november 2008 i målet Salduz mot Turkiet, ansökan nr 36391/02 § 59, dom av den 11 december 2008 i målet Panovits mot Cypern, ansökan nr 4268/04 § 68 och dom av den 23 februari 2010 i målet Yoldaş mot Turkiet, ansökan nr 27503/04 § 52.

²⁵ Dom av 14 oktober 2010 i målet Brusco mot Frankrike, ansökan nr 1466/07, § 47.

²⁶ Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om genomförandet sedan 2007 av rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna [KOM(2011) 175 av den 11 april 2011].

²⁷ EGT L 190, 18.7.2002, s. 1.

frihetsberövas på grundval av en europeisk arresteringsorder har rätt att underrätta det utfärdande medlemsstaten om sitt frihetsberövande så att han eller hon kan få sina intressen tillvaratagna av en advokat i den utfärdande medlemsstaten. Denna advokat ska bistå advokaten i den verkställande medlemsstaten så att den frihetsberövade personen kan utöva sina rättigheter på bästa möjliga sätt i den verkställande medlemsstaten, i enlighet med rådets rambeslut 2002/584/Rif. Detta bistånd kan underlätta utövandet av den berörda personens rättigheter enligt rambeslutet i den verkställande medlemsstaten, bland annat möjligheten att åberopa skäl till att inte verkställa arresteringsordern på grundval av artiklarna 3 och 4. Möjligheten att få bistånd av en advokat i den utfärdande medlemsstaten kan vara viktig när det gäller att skaffa bevis för en tidigare dom som skulle kunna leda till tillämpning av *ne bis in idem*-principen enligt artikel 3.2. Förfarandena för verkställighet av den europeiska arresteringsordern kommer inte att försenas, eftersom denna artikel inte påverkar de tidsfrister som anges i rambeslutet. Tvärtom kommer det faktum att en advokat i den utfärdande medlemsstaten deltar att leda till ett snabbare samtycke, eftersom den eftersökta personen kommer att få fullständig information om förfarandet i den utfärdande medlemsstaten och om följderna sitt samtycke.

Artikel 12 — Rättshjälp

29. I artikel 47 tredje stycket i stadgan anges följande:

”Rättshjälp ska ges till personer som inte har tillräckliga medel, om denna hjälp är nödvändig för att ge dem en effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol.”

I artikel 6.3 i Europakonventionen anges det att var och en som blivit anklagad för brott har rätt till fri rättshjälp ”när han saknar tillräckliga medel för att betala ett rättegångsbiträde ...om rättvisans intresse så fordrar”.

Detta direktiv har visserligen inte till syfte att reglera frågan om rättshjälp, men innehåller ändå en bestämmelse i vilken det föreskrivs att medlemsstaterna ska fortsätta att tillämpa sina nationella ordningar för rättshjälp. Dessa nationella ordningar för rättshjälp måste vara förenliga med stadgan och Europakonventionen. Dessutom får medlemsstaterna inte tillämpa mindre förmånliga villkor för rättshjälp som tillhandahålls i sådana fall där tillgång till advokat beviljas enligt detta direktiv än i sådana fall där tillgång till advokat redan tillhandahålls genom den nationella lagstiftningen.

Artikel 13 — Rättsmedel vid åsidosättande av rätten till advokat

30. Denna artikel står i samklang med Europadomstolens rättspraxis som anger att det bästa rättsmedlet vid åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång enligt Europakonventionen är att se till att den misstänkta eller tilltalade så lång som möjligt försätts i samma situation som om det inte förekommit något åsidosättande av rätten till advokat²⁸. Europadomstolen har slagit fast att även om det i undantagsfall kan finnas tvingande skäl som gör det berättigat att neka tillgång till advokat får denna inskränkning – oavsett vilka skäl som ligger bakom – inte på

²⁸ Dom av den 27 november 2008 i målet *Salduz mot Turkiet*, ansökan nr 36391/02 § 72.

otillbörligt sätt inverka menligt på den tilltalades rättigheter enligt artikel 6 i Europakonventionen. Om en misstänkt eller tilltalad tillåts göra komprometterande uttalanden som används för att nå en fällande dom, innebär detta ett åsidosättande av dessa rättigheter som inte kan göras ogjort²⁹. Denna artikel förbjuder därför i princip användandet av bevis som erhållits i fall där tillgång till advokat nekats, dock utom i de undantagsfall då användandet av sådan bevisning inte inverkar menligt på rätten till försvar.

Artikel 14 – Klausul om upprätthållande av skyddsnivån

31. Syftet med denna artikel är att se till att fastställandet av gemensamma miniminormer i enlighet med detta direktiv inte leder till sänkta normer i vissa medlemsstater och att de normer som fastställs i Europakonventionen upprätthålls. Eftersom detta direktiv fastställer miniminormer, i enlighet med artikel 82 i EUF-fördraget, står det medlemsstaterna fritt att fastställa normer som är högre än dem som anges i detta direktiv.

Artikel 15 — Införlivande

32. Enligt denna artikel ska medlemsstaterna genomföra direktivet senast den xx/xx/20xx och, senast samma dag, överlämna texten till de bestämmelser varigenom direktivet införlivas med nationell rätt till kommissionen.

Artikel 16 — Ikraftträdande

33. I denna artikel anges att direktivet träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

6. SUBSIDIARITETSPRINCIPEN

34. Syftet med detta förslag kan inte uppnås fullt ut av medlemsstaterna själva, eftersom det fortfarande finns stora variationer dem emellan vad beträffar när och hur misstänkta och tilltalade får tillgång till advokat i straffrättsliga förfaranden, vilket gör att normerna inom Europeiska unionen är mycket olika. Då syftet med detta förslag är att främja det ömsesidiga förtroendet kan enhetliga gemensamma miniminormer som är tillämpliga inom hela Europeiska unionen endast uppnås genom åtgärder på EU-nivå. Förslaget innebär en tillnärmning av medlemsstaternas processuella regler vad gäller när och hur misstänkta och tilltalade samt personer som är föremål för en europeisk arresteringsorder får tillgång till advokat, varvid syftet är att stärka det ömsesidiga förtroendet. Förslaget är sålunda förenligt med subsidiaritetsprincipen.

7. PROPORTIONALITETSPRINCIPEN

35. Förslaget överensstämmer med proportionalitetsprincipen, eftersom det inte går utöver det minimum som krävs för att uppnå det uppsatta målet på europeisk nivå och vad som är nödvändigt för det ändamålet.

²⁹ Dom av den 27 november 2008 i målet Salduz mot Turkiet, ansökan nr 36391/02 § 55.

Förslag till

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV

om rätt till advokat i straffrättsliga förfaranden och rätt till kontakt med tredje part vid frihetsberövande

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT
DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 82.2,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³⁰,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande³¹,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet, och

av följande skäl:

- (1) I artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*), artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad *Europakonventionen*) och artikel 14 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (nedan kallad *ICCPR-konventionen*) garanteras rätten till en rättvis rättegång. I artikel 48 i stadgan garanteras rätten till försvar.
- (2) Principen om ömsesidigt erkännandet av domar och rättsliga avgöranden utgör kärnan i det rättsliga samarbetet på det straffrättsliga området inom unionen.
- (3) För att det ömsesidiga erkännandet verkligen ska fungera fordras att det finns ett ömsesidigt förtroende, vilket förutsätter att det införs detaljerade bestämmelser för att skydda de processuella rättigheter och garantier som fastställs i stadgan, Europakonventionen och ICCPR-konventionen. Gemensamma miniminormer bör leda till ökat förtroende för alla medlemsstaters straffrättsliga system, vilket i sin tur bör bidra till ett effektivare rättsligt samarbete i en anda av ömsesidigt förtroende och till främjandet av de grundläggande rättigheterna i unionen. Dessa normer bör även bidra till att avlägsna hindren för den fria rörligheten för unionsmedborgarna. Gemensamma

³⁰ EUT C , , s. .

³¹ EUT C , , s. .

miniminormer bör tillämpas när det gäller rätten till tillgång till en advokat och rätten till kontakt med tredje part vid frihetsberövande.

- (4) Även om alla medlemsstater är parter i Europakonventionen och ICCPR-konventionen har erfarenheten visat att detta i sig inte alltid räcker för att skapa tillräckligt förtroende för andra staters straffrättsliga system.
- (5) Den 30 november 2009 antog rådet en färdplan för att stärka misstänkta eller tilltalades processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden (nedan kallad *färdplanen*)³². I Stockholmsprogrammet, som antogs den 11 december 2009³³, anges att Europeiska rådet välkomnar färdplanen och har beslutat att göra den till en del av programmet (se punkt 2.4). Färdplanen ska genomföras stegvis och omfattar åtgärder avseende rätten till tolkning och översättning³⁴, rätten till information om rättigheter och åtal, rätten till juridisk rådgivning och rättshjälp³⁵, rätten till kommunikation med släktingar, arbetsgivare och konsulära myndigheter samt särskilda skyddsåtgärder för utsatta misstänkta eller tilltalade. I färdplanen understryks att uppräkningsordningen på rättigheterna endast är vägledande och därför kan ändras allteftersom prioriteringarna ändras. Den är avsedd att utgöra en enhet och först när alla dess delar har genomförts kommer det att märkas fullt ut vilka fördelar den ger.
- (6) I detta direktiv fastställs miniminormer när det gäller rätten till advokat och rätten till kontakt med tredje part vid frihetsberövande i samband med ett straffrättsligt förfarande, dock med undantag för administrativa förfaranden som leder till påföljder som t.ex. konkurrens- och skatteförfaranden, samt när det gäller förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder. Direktivet främjar således tillämpningen av stadgan, särskilt artiklarna 4, 6, 7, 47 och 48 i denna, och bygger på artiklarna 3, 5, 6 och 8 i Europakonventionen, såsom dessa tolkas av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (nedan kallad *Europadomstolen*).
- (7) Rätten till advokat fastställs i artikel 6 i Europakonventionen och i artikel 14.2 i ICCPR-konventionen. Rätten till kontakt med tredje part är ett av de viktigaste skydden mot dålig behandling (förbjudet enligt artikel 3 i Europakonventionen) och rätten att informera hemlandets konsulat om frihetsberövandet fastställs i 1963 års Wienkonvention om konsulära förbindelser. Det är meningen att direktivet ska främja tillämpningen av dessa rättigheter i praktiken så att rätten till en rättvis rättegång kan garanteras.
- (8) Europadomstolen har genomgående fastställt att misstänkta och tilltalade ska ges tillgång till advokat i det inledande skedet av polisförhören, och hursomhelst från och med frihetsberövandets början, i syfte att skydda rätten till en rättvis rättegång, särskilt rätten att inte behöva vittna mot sig själv och rätten att inte utsättas för dålig behandling.
- (9) En rätt motsvarande rätten till advokat ska beviljas vid alla processhandlingar och all bevisupptagning som den misstänkta eller tilltalade enligt den nationella lagstiftningen

³² EUT C 295, 4.12.2009, s. 1.

³³ EUT C 115, 4.5.2010.

³⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU av den 20 oktober 2010 om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 280, 26.10, s. 1.).

³⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/xxx/EU om rätten till information i brottmål.

uttryckligen har lov att eller måste vara närvarande vid (t.ex. husrannsakan). I fall som dessa kan närvaron av en advokat stärka rätten till försvar utan att detta inverkar på behovet av att iaktta sekretess för vissa utredningsåtgärder, eftersom det faktum att den berörda personen är närvarande i sig gör att åtgärden i fråga inte kan vara konfidentiell. Denna rätt ska inte inverka på behovet av att säkra bevis som är av det slag att de kan komma att ändras, avlägsnas eller förstöras under den tid som de behöriga myndigheterna måste vänta för att en advokat ska hinna anlända.

- (10) För att rätten till advokat ska vara verkningsfull måste advokaten enligt Europadomstolen ges rätt att utföra alla uppgifter som faller inom ramen för begreppet juridisk rådgivning. Till dessa uppgifter hör att delta aktivt i alla förhör och förhandlingar, hålla möten med klienten för att diskutera ärendet och förbereda försvaret, leta efter bevis som talar till klientens fördel, ge moraliskt stöd till klienten och att kontrollera förhållandena där klienten hålls frihetsberövad.
- (11) Hur långa och hur många möten behöver hållas mellan den misstänkta eller tilltalade och dennes advokat beror på omständigheterna i det aktuella fallet, bl.a. hur komplicerat ärendet är och vilka processuella förfaranden som är tillämpliga. Det bör därför inte införas några generella begränsningar när det gäller mötenas längd eller frekvens, eftersom detta skulle kunna hindra ett effektivt utövande av rätten till försvar.
- (12) Misstänkta och tilltalade som frihetsberövas bör ha rätt att i samband med frihetsberövandet omgående kontakta en tredje part som de själva utsett, t.ex. en släkting eller en arbetsgivare, för att informera denna part om frihetsberövandet.
- (13) Misstänkta och tilltalade som frihetsberövats bör även ha rätt att kontakta relevanta konsulära eller diplomatiska myndigheter. Rätten till konsulärt bistånd fastställs i artikel 36 i 1963 års Wienkonvention om konsulära förbindelser, där stater ges rätt att via sina konsulära tjänstemän hålla kontakt med egna medborgare. Genom detta direktiv ges frihetsberövade personer möjlighet att använda sig av denna rättighet om de så önskar.
- (14) Eftersom principen om att all kommunikation mellan en misstänkt eller tilltalad och dennes advokat ska vara sekretessbelagd utgör ett viktigt skydd för rätten till försvar bör medlemsstaterna vara skyldiga att garantera och säkra sekretessen för möten mellan advokater och deras klienter och alla andra former av kommunikation som är tillåtna enligt den nationella lagstiftningen. Sekretessen ska gälla utan undantag.
- (15) Enligt Europadomstolens rättspraxis bör inskränkningar i rätten till advokat och rätten till kontakt med tredje part vid frihetsberövande endast tillåtas i undantagsfall när det finns tvingande skäl som rör ett trängande behov av att avvärja livsfara eller fara för den fysiska säkerheten för en annan person eller när det inte finns några andra mindre restriktiva åtgärder för att uppnå samma resultat. Det skulle t.ex. kunna röra sig om fall där det finns risk för hemligt samförstånd, och man därför byter ut den advokat som utsetts av den misstänkta eller tilltalade eller utser en annan tredje part att kontakta.
- (16) Alla eventuella inskränkningar får endast leda till att tillgången till advokat skjuts upp, och detta under så kort tid som möjligt, och de har ingen inverkan på denna rätt i sig.

Inskränkningar ska beslutas av en behörig rättslig myndighet från fall till fall, med angivande av skälen till beslutet.

- (17) Inskränkningar har ingen inverkan på rätten till en rättvis rättegång och får aldrig leda till att uttalanden av en misstänkt eller tilltalad som gjorts utan en advokat närvarande används för att nå en fällande dom.
- (18) Misstänkta och tilltalade har rätt att avstå från att utnyttja sin rätt till advokat, under förutsättning för det första att de är fullt medvetna om följderna av ett sådant avstående, vilket de blir bl.a. genom att först ha träffat en advokat och genom att ha de nödvändiga förutsättningarna för att förstå följderna av sitt beslut, samt för det andra att avståendet är frivilligt och entydigt. Den som avstått från att utnyttja sin rätt ska kunna återkalla sitt avstående närsomhelst under det straffrättsliga förfarandet.
- (19) Varje person som hörs av en behörig myndighet i en annan egenskap än misstänkt eller tilltalad, t.ex. som vittne, bör omedelbart ges tillgång till advokat om myndigheten anser att han eller hon under förhörens gång övergått till att bli misstänkt, och de uttalanden som denne gjort innan han eller hon blev en misstänkt eller tilltalad får inte användas emot honom eller henne.
- (20) För att det rättsliga samarbetet inom Europeiska unionen ska fungera bättre bör de rättigheter som föreskrivs i detta direktiv, i tillämpliga delar, även gälla för förfaranden för verkställighet av en europeisk arresteringsorder i enlighet med rådets rambeslut 2002/584/Rif av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna³⁶.
- (21) Personer som är föremål för en europeisk arresteringsorder ska ha rätt till en advokat i den verkställande medlemsstaten så att de kan utöva sina rättigheter på bästa möjliga sätt i enlighet med rådets rambeslut 2002/584/Rif.
- (22) Sådana personer ska även ha rätt att ha en advokat i den utfärdande medlemsstaten som ska bistå advokaten i den verkställande medlemsstaten i särskilda frågor under överlämnandeförfarandet, utan att detta har någon inverkan på de tidsfrister som anges i rådets rambeslut 2002/584/Rif. Denna advokat ska kunna bistå advokaten i den verkställande medlemsstaten i samband med utövandet av den berörda personens rättigheter enligt rådets rambeslut 2002/584/Rif i den verkställande staten, särskilt vad gäller skäl till att inte verkställa arresteringsordern på grundval av artiklarna 3 och 4 i det beslutet. Eftersom den europeiska arresteringsordern bygger på principen om ömsesidigt erkännande bör bedömningar av själva saken inte kunna ifrågasättas i den verkställande medlemsstaten. I och med att de båda principerna rätten till försvar och ömsesidigt erkännande är förenliga kommer främjandet av principen om en rättvis rättegång både i den verkställande och den utfärdande medlemsstaten att stärka det ömsesidiga förtroendet.
- (23) För att rätten till advokat ska kunna utövas på ett effektivt sätt i den utfärdande medlemsstaten måste den rättsliga myndigheten i den verkställande medlemsstaten underrätta den rättsliga myndigheten i den utfärdande medlemsstaten om

³⁶ EGT L 190, 18.7.2002, s. 1.

frihetsberövandet och om den berörda personens begäran om att få tillgång till advokat i den utfärdande medlemsstaten.

- (24) Så länge det inte finns något EU-instrument på området rättshjälp bör medlemsstaterna fortsätta att tillämpa sina nationella bestämmelser om rättshjälp, vilka bör överensstämma med stadgan, Europakonventionen och Europadomstolens rättspraxis. Om en ny nationell bestämmelse som antas för genomförandet av detta direktiv leder till en vidare rätt till advokat i förhållande till vad som tidigare gällde enligt den nationella lagstiftningen ska de bestämmelser om rättshjälp som nu gäller tillämpas i bägge fallen.
- (25) En effektiv EU-lagstiftning förutsätter att medlemsstaterna har lämpliga och effektiva rättsmedel som de kan tillämpa vid åsidosättande av en rätt som gäller för enskilda enligt unionslagstiftningen.
- (26) Europadomstolen har genomgående fastställt att åsidosättande av rätten till advokat får negativa följder så ska detta avhjälpas genom att den berörda personen försätts i samma position som han eller hon hade haft om det inte förekommit något sådant åsidosättande. Detta kan fordra resning eller liknande åtgärd om den fällande domen meddelats i strid mot rätten till advokat.
- (27) Eftersom Europadomstolen fastställt att användandet av komprometterande uttalanden av en misstänkt eller tilltalad som gjorts utan en advokat närvarande innebär oåterkallelig skada för rätten till försvar bör medlemsstaterna i princip förbjuda att uttalanden som gjorts i strid med rätten till advokat används som bevis mot den misstänkta eller tilltalade, med undantag för de fall då användandet av sådan bevisning inte inverkar menligt på rätten till försvar. Detta bör emellertid inte hindra användandet av uttalanden för andra ändamål som är tillåtna enligt den nationella lagstiftningen, såsom t.ex. när det är nödvändigt att brådskande genomföra undersökningar eller för att undvika att andra brott begås eller att det uppstår negativa följder för andra personer.
- (28) I detta direktiv fastställs miniminormer. Medlemsstaterna kan utvidga de rättigheter som fastställs i detta direktiv för att erbjuda en högre skyddsnivå för situationer som inte uttryckligen behandlas i detta direktiv. Skyddsnivån bör aldrig ligga lägre än de normer som anges i stadgan och Europakonventionen, såsom dessa tolkas i Europadomstolens rättspraxis.
- (29) Detta direktiv garanterar de rättigheter och principer som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, bl.a. förbudet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling, rätten till frihet och säkerhet, respekten för privatlivet och familjelivet, människans rätt till integritet, barnets rättigheter, integrering av personer med funktionshinder, rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol samt presumtion för oskuld och rätten till försvar. Detta direktiv ska tillämpas i enlighet med dessa rättigheter och principer.
- (30) Detta direktiv främjar barnets rättigheter och beaktar Europarådets riktlinjer om rättssystem som tar hänsyn till barns behov, särskilt bestämmelserna om information och rådgivning. Genom detta direktiv garanteras att barn inte kan avstå från att utnyttja sina rättigheter enligt direktivet i de fall de saknar förmåga att förstå följderna av ett avstående. Den rättsliga företrädaren för ett misstänkt eller tilltalat barn ska alltid

underrättas så snart som möjligt om frihetsberövandet och om skälen till detta, såvida detta inte strider mot barnets intressen.

- (31) Medlemsstaterna bör se till att bestämmelserna i detta direktiv, när de motsvarar rättigheter som garanteras av Europakonventionen, tillämpas i konsekvens med rättigheterna i den konventionen och så som de utvecklats genom Europadomstolens rättspraxis.
- (32) Eftersom målet med att införa gemensamma miniminormer inte kan uppnås av medlemsstaterna var och en för sig, varken på central nivå eller på regional eller lokal nivå, utan endast kan uppnås på unionsnivå, kan Europaparlamentet och rådet vidta åtgärder i enlighet med artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen, vilken fastställs i artikel 5, går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (33) [I enlighet med artiklarna 1, 2, 3 och 4 i protokollet om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, som är fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, har Förenade kungariket och Irland meddelat att de önskar delta i antagandet och tillämpningen av detta direktiv] ELLER [Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 4 i protokollet om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, som är fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, kommer Förenade kungariket och Irland inte att delta i antagandet av detta direktiv och är därför inte bundna av det och omfattas inte av dess tillämpning]³⁷.
- (34) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i protokollet om Danmarks ställning, som är fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, deltar Danmark inte i antagandet av detta direktiv, som därmed inte är bindande för eller tillämpligt på Danmark.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1 **Syfte**

Direktivet innehåller bestämmelser om rätten för misstänkta och tilltalade i brottmål och för personer som är föremål för förfaranden enligt rådets rambeslut 2002/584/RIF att få tillgång till en advokat och att omedelbart efter gripandet kommunicera med en tredje part.

Artikel 2 **Tillämpningsområde**

1. Detta direktiv ska tillämpas från det att den berörda personen underrättas av en medlemsstats behöriga myndigheter, genom ett officiellt meddelande eller på annat sätt, om att han eller hon är misstänkt eller åtalad för att ha begått ett brott, fram till

³⁷ Den slutgiltiga lydelsen av detta skäl i direktivet beror på den faktiska ståndpunkt som Förenade kungariket och Irland kommer att inta i enlighet med bestämmelserna i protokoll nr 21.

dess att förfarandena har avslutats, med vilket ska förstås det slutgiltiga avgörandet av frågan huruvida den misstänkte eller tilltalade har begått brottet inklusive, i förekommande fall, avkunnandet av domen och prövningen av eventuella överklaganden.

2. Direktivet ska tillämpas på personer som är föremål för förfaranden enligt rambeslut 2002/584/RIF från det att de grips i verkställighetsstaten.

Artikel 3

Rätt till advokat i straffrättsliga förfaranden

1. Medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade så snart som möjligt får tillgång till advokat, och under alla omständigheter
 - a) innan några förhör inleds av polis eller andra brottsbekämpande myndigheter,
 - b) efter eventuella processuella åtgärder eller bevisupptagningsåtgärder som den berörda personen ska eller har rätt att närvara vid enligt nationella bestämmelser, förutsatt det inte inverkar menligt på möjligheterna att lägga fram bevisning,
 - c) omedelbart i samband med frihetsberövandet.
2. Tillgång till advokat ska beviljas i så god tid och på sådant sätt att den misstänkte eller tilltalade kan utöva sin rätt till försvar i praktiken.

Artikel 4

Innebörden av rätten till advokat

1. Den misstänkte eller tilltalade ska ha rätt att träffa den advokat som företräder henne eller honom.
2. Advokaten ska ha rätt att närvara vid alla utfrågningar och förhör. Han eller hon ska ha rätt att ställa frågor, begära förtydliganden och avge yttranden, som ska registreras i enlighet med nationella bestämmelser.
3. Advokaten ska också ha rätt att närvara vid eventuella andra utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder som den misstänkte eller tilltalade är skyldig eller har rätt att närvara vid, förutsatt det inte inverkar menligt på möjligheterna att lägga fram bevisning.
4. Advokaten ska ha rätt att kontrollera under vilka förhållanden den misstänkte eller tilltalade hålls frihetsberövad, och för detta ändamål ha tillträde till de lokaler där vederbörande hålls frihetsberövad.
5. Längden på och intervallen mellan mötena mellan den misstänkte eller tilltalade och dennes advokat får inte begränsas på något sätt som kan inverka menligt på hans eller hennes rätt till försvar.

Artikel 5

Rätt till kontakt med tredje part vid frihetsberövandet

1. Medlemsstaterna ska se till att en person som avses i artikel 2 och som är frihetsberövad har rätt att utan dröjsmål kontakta åtminstone en av honom eller henne namngiven person.
2. Om den berörda personen är ett barn, ska medlemsstaterna se till att barnets juridiska ombud eller en annan vuxen person, beroende på vad som bedöms ligga i barnets intresse, så snart som möjligt underrättas om frihetsberövandet och skälen till detta, förutsatt att det inte står i strid med hänsynen till barnets bästa, i vilket fall en annan lämplig vuxen person ska underrättas.

Artikel 6

Rätt att kontakta konsulära eller diplomatiska myndigheter

Medlemsstaterna ska se till att sådana personer som avses i artikel 2, som är frihetsberövade och som inte är egna medborgare, har rätt att utan dröjsmål få det egna landets konsulära eller diplomatiska myndigheter underrättade om frihetsberövandet och att kommunicera med dessa myndigheter.

Artikel 7

Sekretess

Medlemsstaterna ska se till att mötena mellan den misstänkte eller tilltalade och dennes advokat omgärdas av sekretess. De ska också säkerställa sekretessen kring den korrespondens, de telefonsamtal och de andra former av kommunikation som enligt nationella bestämmelser tillåts mellan den misstänkte eller tilltalade och dennes advokat.

Artikel 8

Undantag

Medlemsstaterna får inte göra undantag från någon av bestämmelserna i detta direktiv utom, i exceptionella fall, från artikel 3, artikel 4.1–3, artikel 5 och artikel 6. Varje sådant undantag

- a) ska motiveras med tvingande skäl som hänför sig till ett brådskande behov att undvika allvarliga negativa konsekvenser för en persons liv eller fysiska integritet.
- b) får inte vara grundade uteslutande på det påstådda brottets natur eller svårhetsgrad,
- c) får inte gå utöver vad som är nödvändigt,
- d) ska i möjligaste mån vara tidsbegränsat och under inga omständigheter sträcka sig till rättegångsskedet,
- e) får inte påverka förutsättningarna för en rättvis rättegång.

Undantag måste grunda sig på ett vederbörligen motiverat beslut som fattats av en rättslig myndighet efter bedömning i det enskilda fallet.

Artikel 9 **Avstående**

1. Utan att det påverkar tillämpningen av bindande nationella bestämmelser om närvaro eller bistånd av en advokat, ska möjligheterna att avstå den rätt till en advokat som avses i detta direktiv omfattas av följande villkor:
 - a) Den misstänkte eller tilltalade har fått förhandsrådgivning om följderna av ett avstående eller på annat sätt blivit fullt införstådd med dessa följder.
 - b) Den misstänkte eller tilltalade har förmåga att förstå följderna av ett avstående.
 - c) Avståndet är frivilligt och otvetydigt.
2. Avståndet och de omständigheter under vilka det gjordes ska registreras i enlighet med den berörda medlemsstatens lagstiftning.
3. Medlemsstaterna ska se till att ett avstående senare kan återkallas när som helst under förhandlingarna.

Artikel 10 **Andra än misstänkta eller tilltalade**

1. Medlemsstaterna ska se till att var och en, utöver den misstänkte eller tilltalade, som förhörs av polis eller någon annan brottsbekämpande myndighet inom ramen för ett straffrättsligt förfarande, ges tillgång till en advokat om han eller hon i samband med en utfrågning eller ett förhör blir misstänkt eller anklagad för brott.
2. Medlemsstaterna ska se till att varje yttrande som görs av en sådan person innan vederbörande blir varse att han eller hon är misstänkt eller anklagad för brott inte får användas mot henne eller honom.

Artikel 11 **Rätt till advokat i förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder**

1. Medlemsstaterna ska se till att var och en som är föremål för förfaranden enligt rådets rambeslut 2002/584/RIF har rätt att få tillgång till en advokat omedelbart efter det att vederbörande gripits med stöd av den europeiska arresteringsordern i den verkställande medlemsstaten.
2. När det gäller omfattningen av rätten att få tillgång till en advokat, ska den berörda personen ha följande rättigheter i den verkställande medlemsstaten:
 - Rätt att få tillgång till en advokat i så god tid och på ett sådant sätt att han eller hon kan utöva sina rättigheter på ett effektivt sätt.
 - Rätt att träffa den advokat som företräder henne eller honom.

- Rätt att ha sin advokat närvarande vid alla utfrågningar och förhör, inbegripet rätt att ställa frågor, begära förtydliganden och avge yttranden, som ska registreras i enlighet med nationella bestämmelser.
- Rätt att ta emot sin advokat i de lokaler där han eller hon hålls frihetsberövad, så att advokaten kan kontrollera förhållandena där.

Längden på och intervallen mellan mötena mellan den misstänkte eller tilltalade och dennes advokat får inte begränsas på något sätt som kan inverka menligt på hans eller hennes rättigheter enligt rådets rambeslut 2002/584/RIF.

3. Medlemsstaterna ska se till att var och en som är föremål för förfaranden enligt rådets rambeslut 2002/584/RIF också har rätt att på begäran få tillgång till en advokat i den utfärdande medlemsstaten omedelbart efter det att vederbörande gripits med stöd av den europeiska arresteringsordern, så att denna advokat kan bistå advokaten i den verkställande medlemsstaten i enlighet med punkt 4. Personen i fråga ska informeras om denna rättighet.
4. Den misstänktes eller tilltalades advokat i den utfärdande medlemsstaten ska ha rätt att göra vad som behövs för att bistå advokaten i den verkställande medlemsstaten, så att den misstänkte eller tilltalade kan utöva sina rättigheter i den verkställande medlemsstaten i enlighet med ovannämnda rambeslut, särskilt artiklarna 3 och 4.
5. Omedelbart efter ett gripande i enlighet med en europeisk arresteringsorder ska den verkställande rättsliga myndigheten underrätta den utfärdande rättsliga myndigheten om gripandet och om den berörda personens begäran att få tillgång till en advokat också i den utfärdande medlemsstaten.

Artikel 12 **Rättshjälp**

1. Direktivet ska inte påverka tillämpningen av inhemska bestämmelser om rättshjälp, som ska vara tillämpliga i enlighet med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna.
2. Medlemsstaterna får inte tillämpa bestämmelser om rättshjälp som är mindre förmånliga än de som för närvarande gäller för tillgång till advokat i enlighet med detta direktiv.

Artikel 13 **Rättsmedel**

1. Medlemsstaterna ska se till att personer som avses i artikel 2 har tillgång till effektiva rättsmedel i sådana fall där hans eller hennes rätt till advokatbistånd har åsidosatts.
2. Rättsmedlet ska medföra att den misstänkte eller tilltalade försätts i samma läge som han eller hon skulle ha befunnit sig i om åsidosättandet inte hade skett.

3. Medlemsstaterna ska se till att utsagor som den misstänkte eller tilltalade lämnat och bevis som upptagits under åsidosättande av hans eller hennes rätt till advokatbistånd eller när ett undantag från denna rätt har beviljats i enlighet med artikel 8, inte i något skede av förfarandet används som bevis mot vederbörande, utom om användningen av bevisningen i fråga inte riskerar att inverka menligt på hans eller hennes rätt till försvar.

Artikel 14

Klausul om upprätthållande av skyddsnivån

Ingenting i detta direktiv ska ses som en begränsning av eller ett avsteg från rättigheter och rättssäkerhetsgarantier som eventuellt följer av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, andra relevanta bestämmelser i internationell rätt eller lagstiftningen i medlemsstater som erbjuder en högre skyddsnivå.

Artikel 15

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska senast [24 månader efter det att detta direktiv har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*] sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv.
2. De ska till kommissionen överlämna texten till dessa bestämmelser tillsammans med en jämförelsetabell för dessa bestämmelser och detta direktiv.
3. När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

Artikel 16

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 17

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna i enlighet med fördragen.

Utfärdat i Bryssel den

På Europaparlamentets vägnar
Ordförande

På rådets vägnar
Ordförande